

Gemeente van onze Heer Jezus Messias

1. Wanneer je met mensen (uit de kerk) praat over de apostolische geloofsbelijdenis, dan proef je vaak al snel de nodige aarzelingen. Zo gebeurde dat ook, toen we in de commissie 'Vorming en Toerusting' deze dienst voorbereiden. De allereerste reactie, toen ik vroeg wat ze van de apostolische geloofsbelijdenis vonden, wat ze ermee hadden, was dat het allemaal van die beladen woorden waren. Ik was zó verrast dat ik van schrik vergat om te vragen wat er dan zo beladen aan is. Ik neem de term maar even heel letterlijk: de woorden zijn moeilijk te dragen, moeilijk om voor je rekening te nemen, zo versta ik die allereerste reactie. Een aantal jaren terug schreef Kuitert een boek over het christelijk geloof onder de titel 'Algemeen *betwijfeld* christelijk geloof'. Het hele christelijk geloof is betwijfeld geworden.

Om het heel plastisch te zeggen, het is niet: 'Ik geloof', maar: 'Ik twijfel aan God als de schepper van hemel en aarde', Niet: 'Ik geloof', maar: 'Ik twijfel aan (Jezus) 'ontvangen uit de maagd Maria'. Niet: 'Ik geloof de wederopstanding des vleses, maar: 'Wederopstanding des vleses, dat kan niet'.

2. Wat je aan dit alles ziet, is dat veel van die grote woorden uit de christelijke traditie problematisch zijn geworden. Niet bij iedereen, maar wel bij velen. Misschien mag ik het zo zeggen: Velen van ons raakten het contact met die grote woorden kwijt.

Als u aan mij vraagt waarom we voor dit jaarthema hebben gekozen, dan is het vanwege deze situatie. Een situatie die we zo toch niet kunnen laten, lijkt me, want tegelijkertijd kunnen we ook niet zonder die grote woorden. De kerk heeft hierin ooit de kern van haar geloof geformuleerd.

Dat is waarom we met elkaar aan de slag moeten, waarom we met elkaar het leerhuis in moeten: om weer contact te krijgen met die grote woorden.

Wat me opvalt bij veel mensen, voor wie zoveel van het christelijk geloof problematisch is geworden, dat is is dat ze het daar vaak ook bij laten. Ze hebben met bepaalde dingen moeite, ze geloven bepaalde dingen niet meer, maar je ziet ze vervolgens niet zoeken, niet vragen om te komen praten, nee, ze laten het erbij. Alsof er ook geen verlangen meer is om opnieuw te zoeken, om op zoek te gaan naar andere, nieuwe betekenissen. Alsof andere mogelijkheden worden uitgesloten. Alsof ze er geen vertrouwen meer in hebben dat die woorden nog weer opnieuw tot leven zouden kunnen komen.

Daar zou ik dit jaar graag met u aan willen werken. Kijken of die woorden toch weer grote woorden voor ons kunnen worden, woorden die ons leven verrijken, woorden die ons leven in een nieuw licht zetten, woorden die aan ons handelen richting kunnen geven. Het zijn tenslotte toch woorden die al meer dan 1200 jaar in de kerk geklonken hebben. En het zijn woorden, waaraan je elkaar toch herkent. Dichtbij, hier in Nederland - zovele en zo verschillende kerken als er ook mogen zijn, die woorden kan je toch in elke kerk horen -. Maar ook ver weg. Waar je ook in de wereld naar de kerk gaat, dan kan er heel wat verschillen in de manier waarop het bij jou in de kerk toe gaat, maar hoor je die geloofsbelijdenis, dan voel je daar toch die band: van die ene kerk, met die ene Heer, en dat ene geloof in Hem.

3. Nu willen wij tegenwoordig veel liever ons eigen geloof formuleren. En dat moet *ook*. Het kan eigenlijk ook niet anders, geloof is tenslotte een persoonlijke zaak. En toch is het goed - en dat is iets wat met het inbrengen van de geloofsbelijdenis gebeurt- om de zaak ruimer te houden dan alleen je eigen formuleringen, dan je eigen persoonlijke geloofsbelijdenis. Goed om daarin ook ruimte bieden aan die dingen van het geloof, waarvan je nu misschien zegt: 'Ik kan daar nu even niks mee', maar toch ook wilt laten merken dat je ze toch niet kwijt wilt. Goed als je daar toch ook ruimte voor wilt bieden. Je geeft ermee aan dat je geloven ziet als een ruimte die groter is dan jezelf. Je geeft ermee aan te dat je er oog voor wilt hebben dat anderen met andere dingen komen, met woorden waarvan zij zeggen dat zij karakteristiek zijn voor God, woorden die je niet mag missen, omdat je anders aan God tekort zou doen.

Hoe makkelijk is het tenslotte ook niet om die dingen terzijde te leggen, die jou niet goed uitkomen, die jou in je leven zouden kunnen storen. Nee, ook daarom is het goed om met zo'n tekst (het apostolicum) bezig te zijn, helemaal in deze tijd, juist omdat die zoveel elementen bevat, waarmee we tegenwoordig maar moeilijk uit de voeten kunnen.

4. Ik wil met u nog even terug. Terug naar die beladenheid van de apostolische geloofsbelijdenis, en wel naar de vraag waar dat nu in zit, wat is die beladenheid nu precies? Me dunkt, als die vraag niet aan de orde is gekomen, dan heeft het ook weinig zin om verder te gaan. Want daar zit nu net de crux, heb ik het idee, waarom mensen er niet verder mee gaan. Het lukt niet, omdat ze niet zien hoe het verder moet. En dat heb je wel nodig. Dan moet er toch iets van een andere weg zichtbaar worden, dan moet er een ander perspectief oprijzen, waardoor we het idee hebben dat het zin heeft om daar verder mee bezig te gaan.

Maar eerst dat struikelblok. Hoe komt het nu dat veel mensen zoveel problemen hebben met deze woorden. Waarom lukt het niet om er een relatie mee te krijgen? Waarom is die relatie verbroken?

Dat heeft, naar mijn idee, voor een belangrijk deel te maken met het feit dat we de taal van het geloof toch opvatten als uitspraken die onze werkelijkheid zouden beschrijven.

Dat is eigenlijk heel simpel te zien aan de kwestie die nog steeds het geloof beheerst: de *verhouding*, ik kan beter zeggen, de *spanning* tussen geloof-wetenschap. Daar zit dan ook veel van de moeite van mensen. Dat kan je heel makkelijk terughoren in zinnen als 'Dat kan niet, Jezus kan niet over het water lopen'. Gisteren in het dagblad *Trouw* weer, met Paul Verhoeven, die een boek over Jezus schreef. Die zegt, als het over de maagdelijke geboorte gaat: 'Dat kan niet'.

Daar zit eigenlijk steeds de kneep. En dat is waarom veel mensen het moeilijk hebben. Omdat ze het idee hebben dat ze gedwongen worden om (in) dingen te geloven die in strijd zijn met de werkelijkheid, die logischerwijs niet kunnen.

Het is een schema, een manier van denken, waarvan ik steeds weer merk hoe moeilijk het is om mensen daar los van te krijgen. De dingen van het geloof die voor werkelijkheden worden aangezien, net zo reëel als de preekstoel en de avondmaalstafel hier. Maar, lieve gemeente, op die manier bestaan de dingen van het geloof niet. We zagen daar van de zomer ds. Klaas Hendrikse ook al tegen protesteren. Hij deed dat rond het woord 'God', waarvan hij zei dat God niet bestaat (zoals appeltaart bestaat). Gemeente, als we daaraan vasthouden, vasthouden dat het om bestaande werkelijkheden gaat, op die manier komen we er echt niet uit. Dan kunnen we de kerk zelfs over niet al te lange tijd sluiten. Het zal echt anders moeten. We zullen echt een nieuwe verhouding moeten krijgen tot de geloofstraditie, wil de kerk toekomst blijven houden.

5. Gemeente, nu is daar alles van te snappen, van die vraag naar het werkelijkheidsgehalte van de dingen, maar als we daar *beginnen*, dan missen we toch echt het punt, en dat niet alleen, maar dan zie ik ook niet hoe we nog contact kunnen krijgen met deze woorden van de apostolische geloofsbelijdenis. Er is een nieuwe houding nodig, een nieuwe houding die ook met een andere vraag moet beginnen.

Wij beginnen direct met te vragen: 'Geloof jij dat God de wereld in zes dagen geschapen heeft?' En dan zijn er maar twee mogelijkheden: die vraag kan je met *ja* of *nee* beantwoorden, maar hebben de vragensteller en de vraagbeantwoorder het dan over hetzelfde? Uit veel van *die* geloofsgesprekken kan je opmaken hoezeer mensen dit geloof ervaren/beleven/zien binnen die kaders die ik eerder schetste. Dat kader dat ik kort op de noemer bracht van geloof en wetenschap. Geloof als iets dat toch eigenlijk op tal van punten in strijd is met onze werkelijkheidsbeleving, met de manier waarop er in de wetenschap tegenaan gekeken wordt. Uit dat dilemma zullen we moeten treden. Wij hebben maar al te vaak het idee dat dat niet kan, dat daaraan niet ontkomen kan worden. Maar dan vergeten we toch nog iets. Wij geven aan de dingen van het geloof de betekenis die dat woord in onze gewone taal heeft. Horen we in de bijbel het woord *water*, dan zullen wij dat toch direct opvatten als H₂O. En zo zijn we ook opgevoed, je moet het letterlijk nemen, maar intussen hebben we niet in de gaten dat wat wij letterlijk noemen, dat daarachter een natuurwetenschappelijke wijze van aankijken tegen de werkelijkheid schuilgaat. Dat is de taal geworden die pas echt de naam mag krijgen van waarheidsgetrouw.

Maar dat we de taal van het geloof zó zijn kwijtgeraakt, dan is iets dat nog maar amper tot ons doordringt. Dat de taal van het geloof meer raakt aan de taal van de poëzie dan aan de taal van de wetenschap, dat dringt nog niet echt door.

Gebeurt dat (wel), dan ga je opeens toch anders luisteren, dan krijg je oog voor het feit dat het niet gaat om beelden gaat die de (gewone) werkelijkheid willen beschrijven, maar dat het beelden zijn die jou iets willen zeggen. Dan verdwijnt die vraag, die nog wel eens als een verhoor wil overkomen: Geloof je dat God schepper is van hemel en aarde. En dan komt er ruimte voor de vraag: wat wil daar nu eigenlijk mee tot uitdrukking gebracht worden dat de Here God de Schepper is van hemel en aarde?

Om dat te verstaan, moet er nog een tweede ontdekking gedaan worden. Want om die vraag te kunnen beantwoorden zal de Bijbel toch op tafel moeten komen, dat scheppingsverhaal uit Genesis 1, en dan zullen we met elkaar moeten gaan lezen om te ontdekken wat er met dit verhaal gezegd wil worden. En dan zal het gebeuren dat er opeens hele andere dimensies uit dat scheppingsverhaal naar voren komen, dingen die je daar nooit zo mee verbonden had. Dan zal je merken dat je daar zelf in genoemd wordt, en wat het betekent dat Hij jou niet naar je aard geschapen heeft, maar naar *zijn* beeld, en *zijn* gelijkenis.

6. Wij zijn geneigd om naar buiten te kijken, en van wat we om ons zien, te zeggen dat God dat alles gemaakt heeft. Dat geloof komt, kijkend naar diezelfde werkelijkheid, direct onder spanning te staan, als je aan alle orkanen denkt, die in de afgelopen week over het Caribisch gebied en de VS trokken.

En zo gaat het eigenlijk steeds bij het geloof. Hier in dit huis horen we daarvan, en we ervaren het als heilvol, maar we zijn nog niet buiten, of daar gebeuren dingen die met het zojuist gehoorde in tegenspraak zijn. Zo snel als we het ons toegeëigend hebben, zo snel zijn we het ook weer kwijt, als we buiten zijn. Of we uiten onze boosheid op God, of we zijn in hem teleurgesteld, omdat het niet zou kloppen met wat we hierbinnen gehoord hebben. Zo Hem intussen voor onbetrouwbaar uitmakend. Hij doet niet wat Hij zegt!

7. Dat is steeds de manier waarop het toegaat. Maar ik vraag me af - al veel langere tijd - , of we het zo wel goed doen, of dat de manier is die bij het geloof thuishoort. In de apostolische geloofsbelijdenis staat dat woordje 'geloof' *helemaal voorop*. Het is het eerste woord. Neem ik u mee naar Lucas 7 (vs 1-10), dan ziet u dat datzelfde woordje 'geloof' daar *helemaal aan het slot* staat.

Wat ik daarmee wil zeggen, dat u ook bij dat woordje 'geloof' uit de apostolische geloofsbelijdenis moet denken: daar gaat wat aan vooraf en daar volgt wat op. In Lucas 7: 'Spreek met een woord en mijn kind moet genezen.' Kijk, dat nu noemt Jezus hier geloof: dat dat wat gezegd wordt, dat dat ook zal gebeuren . Precies overigens zoals in het scheppingsverhaal: God die spreekt, en het is er!

Veel is over dit verhaal, over deze zin te zeggen. Waar het mij nu om gaat, is om op het spoor te komen wat dat geloof in de apostolische geloofsbelijdenis nu eigenlijk is. Dan moet u ook begrijpen dat aan dat geloof waar de geloofsbelijdenis mee begint, ook iets voorafgaat. Dat is dit boek, dat we hier lezen. Het gebeurt in de Dienst van het Woord'.

Kijk, daar begint alle geloof mee, ja dat is geloof in zijn allerdiepste betekenis: 'iemand op zijn woord vertrouwen', 'vertrouwen hebben in wat iemand tegen je zegt'. Dat is: staat maken op wat de ander tegen je zegt.

Weet u wat het Hebreeuwse woord is dat in Tenach vaak met 'geloven' is weergegeven? *Aman*. U kent het van het woordje 'Amen'. 'Het is waar en zeker', zo hoorde u op de catechisatie van uw wijkpredikant. Hoe het woord op veel andere plaatsen is weergegeven? Met: standhouden, vasthouden aan.

Kijk, dan ben ik bij het woord 'geloof' van de apostolische geloofsbelijdenis. Dat is geloof: vasthouden, vasthouden aan zijn Woord, vasthouden aan wat Hij u en mij zegt. En blijven vasthouden, je niet door van alles van de wijs laten brengen. Hoe gemakkelijk gebeurt dat niet, er hoeft vaak maar weinig in een mensenleven te gebeuren, of mensen, u, ik, laten los wat we gehoord hebben. De tegenstand als een bewijs dat het niet zou kloppen met wat er gezegd wordt. Of we laten het los, zeggend: 'Als je naar buiten kijkt, zie je daar niks van.'

8. U zou die mensen moeten horen die dat niet gedaan hebben, die vastgehouden hebben aan wat Hij zei. Weet u wat hen overkwam? Dat er gebeurde wat hij had gezegd. Ze ontdekten dat die woorden die tot hen gezegd waren, waar waren. Wat hen overkwam? Ze kwamen met de diepste intentie van deze woorden in aanraking. Ze proefden op een ongelooflijk bijzondere wijze hoe waar die woorden waren, hoe betrouwbaar God is.

Als het die mensen kan overkomen, waarom ons dan ook niet? Wij zijn toch zijn schepsels! Zouden we dat niet in het komend jaar met Hem proberen? Of wilt u zo'n ervaring niet meemaken?

In de Naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest. Amen.

Schriftlezingen: Genesis 15:1-6 en Lucas 7:1-10

*18^e Zondag na Pinksteren, 14 september 2008
Bethelkerk, Den Haag-Loosduinen
ds. Nico Riemersma*